

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

להצלחת התורם הנכבד ובני ביתו
שיזכו לשפע ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם
וירוו רוב נחת דקדושה מכל יצ"ח
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

פרשת שפטים תשע"ב

דבר תורה

"נביא מקרֵבך מאֲחִידך כְּמִנִּי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֲלֵינוּ תִשְׁמַעוּן... וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵינוּ
הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ. נְבִיא אֲקִים לָהֶם מִקֵּרֵב אֲחֵיהֶם כְּמֹד וְנִתְּנִי דְבָרֵי בְּפִי וְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְנֶנּוּ". דברים י"ח ט"ו - י"ח.

כל יהודי יודע את השלושה עשר עיקרי האמונה, המיוסדים על דברי הרמב"ם, וישנם הנוהגים לאומנם
דבר יום ביומו לאחר תפילת השחר, ובעיקר השביעי נאמר, 'אני מאמין באמונה שלמה, שגבואת משה
רבנו עליו השלום היתה אמתית, ושהוא היה אב לנביאים, לקודמים לפניו ולבאים אחריו, והחילוק
בין נבואת משה לשאר נבואות, כבר אמרה ה' לאהרן ולמרים, כמפורש בפסוק (במדבר י"ב ו' - ח'),
'ויאמר שמעו נא דברי אם יקיה בנביאכם ה' בפרעה אליו אתוֹדַע בְּחֵלוֹם אֲדַבֵּר בו. לא כן עבדי משה
בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אֲדַבֵּר בו וּמְרָאָה וְלֹא בְחִדָּת וְתַמְנַת ה' יְבִיט וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתם לְדַבֵּר
בְּעַבְדֵי בְּמִשְׁחָה', והוסיפה התורה והעידה (דברים ל"ד י'), 'ולא קם נביא עוד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדַעוּ
ה' פְּנִיָּם אֶל פְּנִיָּם'.

ועיון ברמב"ם בפ"ז מהל' יסודי התורה ה"ו, שהאריך לכתוב את ההבדלים והחילוקים בין נבואת משה
לנבואת שאר הנביאים, 'כל הדברים שאמרנו, הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים, חוץ
ממשה רבינו רבן של כל הנביאים. ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים, שכל הנביאים
בחוץ או במראה, ומשה רבינו מתנבא והוא רוע ועומד... כל הנביאים על ידי מלאך... משה רבינו לא על
ידי מלאך... כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין, ומשה רבינו אינו כן... כל הנביאים אין מתנבאים
בכל בע שירצו, משה רבינו אינו כן, אלא כל זמן שיחפץ, רוח הקודש לובשתו ונבואה שורה עליו...'
עיי"ש.

והנה כל הלומד את הפסוקים בפרשה, אינו מבין את דברי משה, היאך יתכן ומשה אומר לבני ישראל
'נביא מקרֵבך מאֲחִידך כְּמִנִּי', שעתידי ה' להעמיד לישראל נביא כמשה, הרי כל הנביאים כלל לא נדמו
למשה, ואם כן מה הביאור בדברי משה הללו. וכמו כן צריך להבין את דברי ה' שגם אומר כן, 'נביא אקים
לָהֶם מִקֵּרֵב אֲחֵיהֶם כְּמֹד', ולאורה מה שירי נביא כמשה אחרי משה' העיד שלא קם כמשה.

והנה מעצם דברי ה' לאהרן ומרים, ואף מעידתה של התורה אודות משה, אולי ניתן היה לדחוק ולומר
שכל זה מדבר על העבר, שמימות עולם לא קם נביא כמשה, והיחס בין משה לשאר הנביאים, הכוונה
על הנביאים שהיו, אבל לעולם יתכן ובעתיד יהיו נביאים כמוהו, אלא שבשלב עשרה עיקרים אמרה
תוספת, 'ושהוא היה אב לנביאים, לקודמים לפניו ולבאים אחריו', שגם אחרי משה לא יקום נביא גדול
ממנו או אפילו בדרגתו.

המתבונן בדברי רש"י על הפסוק (ט"ו), יראה שבא ליישב את קושייתנו, שכותב, 'מקרֵבך מאֲחִידך כְּמִנִּי.
כמו שאני מקרֵבך מאֲחִידך, יקים לך תחת, וכן מנביא לנביא', וכפי שביאר הרא"ם בדבריו, 'פירוש: האי
'כמוני', לא כמוני בנבואה הוא דקאמר, שהרי כתוב 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', אלא כמוני, שאני
מקרֵבך ואחיי, יקים לך תחת', שבא לאפוקי בדבריו שלא יוכלו למנות נביא שאינו מקרֵב הארץ.

והוסף לבאר בספר 'חלי אמונה' (להרב אליעזר צבי צינגלמאן זצ"ל, מוויזניצא ופראנקפורט שבגלילות פיאסק, יבנה)
בשם "עור אליעזר", עמ' 30, שאם כוונת הפסוק היתה לומר שיהיה נביא כמו משה, היה צריך
לכתוב 'נביא כמוך אקים להם מקרֵב אחיהם', וממה שהתורה כתבה בדרך זו, ללמדנו, שהנביא צריך
להיות 'מקרֵבך כְּמִנִּי', 'מקרֵבך אֲחֵיהֶם כְּמֹד', והיינו שנביא אינו יכול להיות ממשפחה שיש בה פגם, אלא
מהמפחות המיוחסות בישראל, וכדאיאת בקידושין ע"ב, 'אמר ר' חמא ברבי חנינא: כשהקב"ה משרה
שכינתו, אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבשארל, שבאמר (רמיהו ל"ב ח'), 'בַּעַת הַיָּמִים נָאֵם ה'
אֱלֹהִים לְאֵלֵיהֶם לְכָל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל, לְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא נִאֶמַר, אֲלָ לְכָל מִשְׁפְּחוֹת'.

גמאון רבי אליהו הכהן האיתמרי זצ"ל בספרו 'חוט של חסד' (אזמיר תרל"ה), מביא כמה ביאורים ליישב
את שאלתנו. בתחילה מביא את דעת המפרשים, שכוונתו של מלאך... והיה פירעה ממשקו ומחבקו, והוא נוטל כתר של
כך, כשראה לו לפרש, שר'כמוני חזר על ההקמה, שח' לקחו למשה מאחרי הצאן, וזה מה שמשה אומר,
לישראל, כאשר יבואו הם וה' יברך לכם נביא מאחרי הצאן, כמוני, אל תתמהו לומר איך יתכן כדבר הזה,
וכי ה' לא מצא בני חכמים ועשירים שישרה עליהם שכינתו, זאת משום שהקב"ה רואה בליבו של אדם
אם הוא ראוי לנבואתו ולגדולה, וכפי שח' אמר לשמואל (ש"א ט"ז ז), 'ויאמר ה' אֵל שְׂמוּאֵל אֵל תִּבְטַח אֶל
מִרְאָהוּ וְאֵל גְּבוּהַ קַמְתוּ בִּי כִּי אֲשֶׁר יִרְאֶה מִתְּחִיל כִּי יִרְאֶה הָאֵדָם כִּי יִרְאֶה לְעֵינָיו ה' יִרְאֶה לְלֵבָב',
וזה מה שהגה"מ מביא. ודבריו.

וביאר נוסף ונפלא כותב הרב המחבר זצ"ל, שבדאי שלא היתה כוונת הפסוק לומר על נביא שיהיה גדול
כמשה, אלא שמשה רמז בדבריו אלו על אחד מגדולי הנביאים שיקומו לישראל בעתיד, ישעיה הנביא,
שנדמה למשה רבינו באכילת חמלים, וכפי שביאר.

איתא בשמ"ר א' ל"ו, 'ותביאנה לבת פרעה וגו', היתה בת פרעה מנושקת ומחבקת ומחבבת אותו כאלו
הוא בנה, ולא היתה מוציאתו מפלטרין של מלך... והיה פרעה מנושקו ומחבקו, והוא נוטל כתר של
פרעה ומשימו על ראשו כמו שעתידי לעשות לו כשהיה גדול... והיו שם יושבין חרטומי מצרים ואמר,
מיתיראין אנו מה נוטל כתרך ונתנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתידי ליטול מלכות
ממך, מהם אומרים להורגו מהם אומרים לשרפו. והיה יתרו יושב ביניהן, ואומר להם, הנער הזה אינו
דעת אלה ונתנו אותו והביאו לפניו בקרעה זהב ונחלתו. ואישית ידו לזהב יש בו דעת והורג אותי, ואם
ישיט ידו לנחלת אין בו דעת ואין עליו משפט מות. מיד הביאו לפניו, ושלה ידו ליכח הזהב, ובא גבראיל
ודחה את ידו ותפס את הנחלת, והכניס ידו עם הנחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד
לשון... (ועל' בספר הישר פרשת שמות עמ' ע"ה), ובילקוט קס"ו ועוד שהביאו המעשה בתוספת).

ואף ישעיה הנביא נדמה למשה רבינו במעשה זה, כמפורש בפסוק (ישעיה ו' ז - ז), 'וַיִּצְפַּח אֵלַי אֶחָד מֵן
הַיְּשָׁפְחִים וַיְבִיֵדוּ רִצְפָה בְּמַלְאָקְתִּים לֶקַח מֵעַל מִצְבֹּתַי. וַיִּנְעַע עַל פִּי שְׂפָתַי וְנָס צֶוֶן
וְחִטְּאוֹת תִּכְפֹּר', ופרש"י, 'רצפה - גחלת', הרי שהמלאך שם לישעיה הנביא גחלת להטות על פיו בדומה
למעשה משה רבינו.

ואיתא ביבמות מ"ט ב', שכאשר מנשה המלך הרג את ישעיה הנביא זקנו (אבי חפצי-בה אמו), 'אמר
ר'בא: מידן דיינה וקטליה, אמר ליה, משה רבך אמר (שמות ל"ג כ'), 'כי לא יראני האֵדָם וְחָי, ואת אמרת
(ישעיה ו' א), 'וַיִּרְאֶה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רָם וְנֹשָׂא. משה רבך אמר (דברים י"ז ז), 'מִי... ה' אֱלֹהֵינוּ כָּל
קְרָאנוּ אֵלָיו, ואת אמרת (ישעיה י"ח א'), 'קְרָשׁוּ ה' בְּחִמְקָאָו. משה רבך אמר (שמות כ"ג כ"ו), אֶת סִפְפָר
לְקִיף אֲמַלְא, ואת אמרת (מ"ב ב' ו'), 'וְהִסְפַּעַל עַל מִקֵּיף חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה'.

שם שאינו יודע מה היה באותם ימים, יכול לחשוב שמנשה הנביא היה מהמלכים הצדיקים, ולאחר שביערי
את כל ה"ע"ן מן העולם, הוא הצליח למצוא נביא שדבריו סותרים לדברי משה רבינו, ועל כל הוא חפץ
להורגו. אבל היודע מעט אודות אורחותיו של מנשה, שהפסוק מעיד עליו שעשה את הרע בעיני ה', לא
מבין מה בכלל הפרעי למנשה שישעיה הנביא זקנו ממשך לחיות, ואכן הגמ"ש שם במבאר מדוע לא השב
ישעיה לבכודו על טענותיו הרבות, "אמר ישעיה, ודענא ביה דלא מקבל מה דיאמי ליה, ואי אומא ליה
אישייה מויד', שישעיה הבין שמנשה החליט להורגו, דק הוא מצא תשובה לדבר, ולכן לא יעורר ויועיל
להשיב לו, היות וגם לאחר תשובותיו הוא יהורגו, לכך העדיף ישעיה לא להשיב לו כלל, כדי שיעור רציחתו
זו תחשב לו עדיין כרציחה בשוגג ולא במזיד.

כשמעך משה רבינו בסוף ימיו ולימד את ישראל את התורה הקדושה, הוא רמז להם בין התיבות גם את
התקופה הנוראה הזו של מנשה, ועל כך אמר להם, שכאשר יקום לך נביא כמשה, שאתה אומר קבל
גחלת בשפתיו, אין לך מה לחוש כלל שיש בדבריו מה שיסתור את התורה הקדושה, ואל התרגוהו
חלילה, אלא 'אליו תשמעו', הוא הנביא השלוח מה' לעורר את ישראל ולשוב בתשובה שלימה לפניו.

כתב חידה

כירידת אבותינו לגלות הראשונה,
נשאוני האויבים בגלות השנייה.
מתפילתי לה' נס גדול ראיתי,
ובזכות תשובתי לזרע זכיתי.

אבי העלני לגדולה בטרם גדלתי,
ובשלטון שנתמנית לא הארכתי.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תקורות: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזה בפרשה או בפרש"י

חילוקא דרבנן

כתיב (דברים י"ז ח'), 'כי יפלא ממך דבר
למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע
לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל
המקום אשר יבחר ה' אֱלֹהֶיךָ בו', ופרש"י,
'וקמת ועלית. מלמד שבית המקדש גבוה מכל
המקומות'.

ע"י בפסוק (שם ל"ג י"ב), 'לבנימן אמר ידי ה'
ישכן לבטח עליו חפץ עליו כל היום ובין כתפיו
שכך', ופרש"י, 'ובין כתפיו שכן. בגובה ארצו
היה בית המקדש בנוי, אלא שנמוך עשרים
ושלש אמה מעין עיטם...'. ומבואר שלא היה
ביה"מ גבוה מכל המקומות.

וצריך ביאור!!!

בין חידות

מתי אסור לאדם לעמוד
ע"ג כרים וכסתות (לא מצד
איסור שיש בגוף הכרים
והכסתות או ששייכים
לאחר, גם לא מצד הל'
נדרים).

מעשה רב

באחד הימים כשבא ארובן לבית אחד
מגדולי הדור, לשאול ממנו דעת תורה,
את הדרך אשר ילך בה, ראה ת"ח גדול
שבא לפניו ובירך ברכת 'שחלק מחכמתו
ליראיו', ואותו 'גדול' אמר לו מיד, 'תאמר
ברוך שם...'. זה ברכה לבטלה', וכשהגיע
עתו להכנס, נהג גם הוא כקודמו, ובירך
ב'שם ומלכות'.

כשיספר על כך לשמעון ידידו, טען לו
הלה שמאחר רובך ראה שנת תשובתו של
אותו גדול למברכים, ונתבררה לו דעתו
השלילית של גדול הדור על הנהגה זו, הרי
יש בברכתו זו משום חוסר דרך ארץ, והיה
אסור לעשות כן, ולכל היותר היה עליו
לברך בלחש, מבלי שישמע.

ארובן השיבו, שראשית, גדול הדור אינו
מודע שדעתו זו יודעה לי, ומלבד זאת,
הרי זה דומה לחכם שמרוב ענוותנותו
אינו רוצה שיכבדוהו, וכי תעלה על דעתך
שיש חוסר דרך ארץ אם יכבדוהו כנגד
רצונו.

שונה הדבר בנידו"ה, טען שמעון, שהרי
ישעיהו (ישעיה י"ח א'), 'קְרָשׁוּ ה' בְּחִמְקָאָו. משה רבך אמר (שמות כ"ג כ"ו), אֶת סִפְפָר
לְקִיף אֲמַלְא, ואת אמרת (מ"ב ב' ו'), 'וְהִסְפַּעַל עַל מִקֵּיף חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה'.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

מעניינא דסדרא

ישנם מצוות רבות התלויות ב'קידוש החודש'
לגבי איזה דין בפרשתנו, יש נפק"מ אם בא לקיים מצוה התלויה בקידוש החודש,
או שאינה תלויה בקידוה"ח.

כל הזכויות שמורות ל'איחוד בחידוד' ולרבנים הכותבים - מודיעין עלית - ארץ ישראל

במוסגר הם).

ועי' הקלות יעקב קהובי סוין' ליו סק"ג, מִשׁכ׳ בגדר ׳רוב בעילות׳, ומשכ׳ת ל׳פ זה הספר ׳פנינים מבי מדרשא׳ בפרשתינו כאן, ליישב ל׳פ זה דברי אהרונים הנ׳ל, ואדל״פ בדעלמא ליכא דין בבי׳, אבל כהנ׳ דרוב בעילות וכיב׳ שפיר שייך גם בב׳, עיי״ש.

תשובה ל"מענינה דמגילתא א"

בתשובה לשאלה, בהא דקיי"ל בהוריות (י"א ב'), "אין מושחים מלך בן מלך", היאך לכאורה יש להוכיח ל"פ מגילת איכה, דאף בן מלך צריך משיחה.

הנה כתיב באיכה (ד' כ"ג), "רוח אפינו מטיח ה' נלכד בפשיחותם אשר אמרנו בצללו נחיה כגוים", ויאתא ויבטיח שם, "מלכא אישרו דההו חביב לנא כנשמת רוח חיין דבְּאִפְּנָא, והוה מתרבי במשח רבותא דה"י.

הרי מבואר, דיאשהו נמשח בשמן המשחה, וצ"ע, דהא היה עצמו בן מלך, וקיי"ל דאין מושחין מלך בן מלך וכנ"ל.
וא"כ בספר משאת המלך (להלן) שמוען מסדקין זצ"ל, בקרא דיאיכה הנ"ל, שעמד בזה, וכתב ליישב ל"פ המבואר במגילה (י"ד ב'), גבי עשרת השבטים, דידימיה החזירין, ויאשהו בן אמון מלך עליהם, דנמצא לכאורה דנתחדשה בזה מלכות אביו, דעד נעשיו היה "פרקא יודיה", ומעתה שחזרו נעשה "ואמ"ל כתיב ישׂראל", וא"כ נתכ דמפני זה היה צריך באמת משיחה חדשה, והוה דאיאת בתרונא דנקרא משיח ה' משום שנמשח בשמן המשחה, אל"פ שהיה עצמו בן מלך.

ואולם עיי"ש שהיא כמה שהעיר לו הגרמ"מ שליזינגר זצ"ל (והובא במשמר הלוי במגילה שם, ועי' גם ב"משמער הרשב"א ח"ו ס'ו פ' ופ"א), מהא דכתיב בישעיה (י' כ"א), "וְחָבַל עַל מַפְנֵי שְׁמֹן", ויאתא בתרונא שם, "ויתברוך עממאי מן קדם משיחא", וכתב הרד"ק שם על דברי התרונא אלו, "פירושו, חזקיהו ביהמחא בשמן המשחה, ואף על פי אלא נמשח, כ' אין מושחין מלך בן מלך, ראוה היה להמשח ואלא שלא היה צריך".

הרי דשפיר יתכן שיהא כתוב ענין משיחת שמן אצל מי שלא נמשח אפועיל, רק מפני זה היה צריך משיחה, כדמשוח ועומד הוא אצד אבותיו, וא"כ ה"ל בהא דיאיכת בתרונא דאיכה גבי יאשהו, דה"ל היינו רק בתורת משוח ועומד, ולא שנמשח באת.

ועוד הביא במשמר הלוי במגילה שם, של מעשריו הלומדים מהא דאיאת בכריתות (ה' ב'), "ואין מושחין מלך בן מלך, ואם תאמר, מפני מה משוח אז שלמה, מפני מלכותוק אדוניו, ואת יהואש, מפני תעלויה, ואת יהואחז, מפני יהויקים אחיו", והשתא אף איאת דיאשהו ל"כ נמשח בפועל, אל"פ שהיה בן מלך, א"כ למה לא הקשו נמי בגמ', "מפני מה נמשח יאשהו", אלה ע"כ בדאמת לא נמשח, רק שהיה קרוי משיח ה', ע"ש שהיה משוח ועומד מאבותיו, וכאמור.

ועי' משכ׳ת הרמ"ע מפאנו בספרו 'מאה קשיטה', ס"ח ס"ג צ"ג.

תשובה ל"מענינה דמגילתא ב"

בתשובה לשאלה, בהא דקיי"ל ביומא (ע"ט ב'), "ככותבת מיתבא דעתיה", היכן מצינו שיעור 'מיתבא דעתיה' פחות מככותבת.

כתיב באיכה (א' א'), "כל עמה נאנחים מבקשים ביתנו ומדריהם באל"כ להשיב נפש". ועינין באי"כ (א' א') ל"ט), דחלוקו בו "להשיב נפש, עד כמה מתיישבת נפש, רבי אומר ככותבת, ר' חנניה אומר כגורגרת".

מבואר, לדעת ר' חנניה אף כגורגרת מתיישבת הדעת. וצ"ע מ"ש מיי"כ דשיעור יתבא דעתא ככותבת.

ובאמת כבר העירו בזה האחרונים, דעינין להרש"ש פפרושו למדרש שם, שכתב, "צ"ע אי פליג (ר' חנניה) נמי לענין שיעורא דיום הכפורים, דהתם נמי אמרינן ביומא דבעינין יתובי דעתיה [ו]מפיק לזה מלך הנפש אשר לו תענוה".

ורצ"ל, דכיון דהכא יליג נמי מדכתיב לשון 'נפש', וביומא נמי יליפין "לנפש", א"כ לכאורה יחלוק ר' חנניה גם לענין יוה"כ, דגם הכא ס"ל דהוה שיעור שהנפש מתיישבת בו.

וכן העיר שב"ת שואל מושב (דביעא ח"ג ס"ח ס"א), דלא יתכן שיתחוק ר' חנניה בשיעור יתבא דעתא דיוה"כ, עיי"ש ההכרח לזה, והנהיב דבר צ"ע.

וכן עי' בה"ש "מה מורש"ם ליומא הנ"ל (ד"ה וקים), שהניח הדבר בצ"ע, אי פליג ר' חנניה גם לענין יוה"כ.

והנה בירושלמי יומא פ"ח ח"ב איאת, דרשב"א ס"ל דשיעורא ב'ככותבת הנמרתי', ופירש שהיה משה שם, שהיא כותבת ממוקם הקהוי 'מרמין', והיא קטנה מכותבת של א"י, וכן איאת בתוספתא יומא פ"א ח"ג), "האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה כמה וכגריעינתה שבזר"ש ישראל, ח"ב. ו' שמוען בן לעזר אומר אפילו ככותבת הנמרתי". דהוה להדיא מנינו שנחלקו בשיעורי יתבא דעתא דיוה"כ, וא"כ אין חרוק דגם ר' חנניה פליג גם לענין יוה"כ, וי"ל שיעור אחר.

ואפשר עוד, בדאמת שיעור כגורגרת שהזכיר ר' חנניה, היא כשיעור ככותבת הנמרתי דרשב"א, ולא כחל תלה השיעור לפי מה שהיה מצוי במקומו^[1].

תשובה ל"מענינה דנחמתא"

בתשובה לשאלה, בהא דאיאת בחז"ל (עי' ברכות נ"ח ב', פסחים נ"ד א'), ד'זריעה על המת שישתחמ מן הל"ב, היאך יש רמז לזה, ל"פ מה שדרשו חז"ל שמוקראי דנחמתא.

איאת בעניניה (ל' ב') ובעל"ז בבב"ב ס' ב'), "...והכמים אומרים, כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על ירושלים, אינו

רואה בשמחתה, שנאמר (ושעיהו ס"ו י'), שמוח את ירושלים וגילו כל האהבה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. מאן אמרו, בה המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים, אינו רואה בשמחתה", וכבר דקדוקו הרבה במפרשים, למה נקטו בלשון הווה "זוכה ורואה" בשמחתה, דה"ל לומר יזכה לראות וכנ"ל.

ועינין ספר קהלת יצחק (להגרי"י גייטנבור זצ"ל, ויש פ' דברים, 'דברים אודים' לשבת חזון), שהביא מדברי הגר"ח מוואלין זצ"ל שעמד בזה, וז"ל, "וקשה, דה"ל למימר יזכה ויראה בשמחתה" בלשון תניח, דזוכה ורואה הוא לשון בינוני, המשמש על דבר שהוא תחת, לא על דבר שהוא תחת להיות. ואמר הגאון הל"ב כן, דהנה גזר ידוע דהמת נשכח מן הלב, כדאיאת בפסחים (שם), ועל החי שסבורין שהוא מן אץ מקבלין תנחומין, כדאיאת בבב"ר (פ"ד כ"א), מובא ל"כ ברש"י ד"ל על הפסוק 'וימאן להתנחם' (בראשית ל"ז כ"א), "ולפי"ז המתאבל על ירושלים, מוכח מהו דירושל"ם אבה מתה, דאם היתה מתה חלילה, לא היה יכול להתאבל עליה, דעד לנא 'מת' נגזר שישתכח מן הלב, נגמרת פסחים הלב, אלא ע"ל הוא דבר חי שסבורין שימת, שא"כ מתנחמים עליה, ולכן הוא מתאבל, והוה כוונת המאמר ל' המתאבל על ירושלים זוכה ויראה בשמחתה", ר"ל השמחה הזאת שירושלים אינה מתה (לכד מי שזיכה לראות בשמחתה בפועל כשכתבה ב"ב), השמחה הזאת רואה היתך ומיד, דאם היתה מתה חלילה, לא היתה הטעב מניחוח להתאבל עליה, כנ"ל^[2]. ונמצא דבמה שדרשו חז"ל בהא קרא דנחמתא "שישו אתה משוש" וגו', נרמז ענין זה דגוריה על המת שישתכח מן הלב, דלכך שייך אבילות על ירושלים, כיון שלא נגזר עליה גזירה זו, אלא הוי כדבר חי, שדך סבורין שהוא כמת.

וכענין זה כתב ג"כ על הישועות יעקב באי"ח (ס' תק"ס סק"ב), (ש"ל ביאור הדבר למש"כ ביהודשי לאגדות, לא דקאמר הש"ס תענית עם) כל המתאבל וכו', ואמרתו דבאמת מה שאנו מתאבלים ל"כ על חורבן בית מקדשינו, אף שהיא אבילות ישנה וזו זמן רב שנחרב הבית, ועדיין לבנו דנו, זה לאות על שיש תקוה לאחרייתנו, דומה לזה דאמרו המת משתכח מן הלב, ואין החי משתכח מן הלב, ולאשר כי הדבר עומד לחזור לקדמותו, בגלל כן הלב מתאבל ממיד.

[וכן מצאית בספר בינה לעיתים (הרמ"ע פיגו זצ"ל בעמ"כ גדולי תרומה ל"ס התרומות, עת צרה, דרוש כ"א), בקרא דידימיה (ח"ו ח"ח), "מבלתי יעל ינון על"י בלי דו"ל, היינו מה שלבי זוה עליו זה אות כי יש תקוה לז"כ הוא מבל"ע על ינון].

והוה 'שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה', דזה עצמו נלחמה יחשב, מן שרואין שהנפש מתאבל על חורבן בית הנפארתינו, וזו לאות כ' ה' ירחם על עמ'ו לשבתינו כראשונה", עיי"ש מה שאהאין עוד בזה.

וכענין זה כתב ג"כ החו"ס בדרוש לו' אב בסופו (ד"ה ולסיים), ושם גם היינו בזה למה בקרא ת"ב 'מועד', עיי"ש (וכן הביא משמו תלמידו מהר"ם שיק זצ"ל, בספר דרשות מהר"ם שיק דרוש ל"א לסוכות, ד"ה והן אמונה).

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "פקחיה על מנחם"...

דמות הקשורה: רש"י דברים ג' ד', "חבל ארוב. מתומנין בית פלך טרכונא. וראיתי תרגום ירושלמי במגילת אסתר קורא פלסין טרכונין, למדתי חבל ארובו הפריכאי, היכל מלך, כלומר שהמלכות קראת על שמה. וכן את (ה)אָרְבֵּג דמלכים (ב' ס"ו כ"ח), אצל האיקר מלך, יהגו פקח בן רמליהו מנחם"...

נכללתי במנין שפעת הבתיים – שפקחיה על מנחם בשבעת בתי הדינים שעבדו עבודה זרה, והם שבעת בתי האבות שנעשו רשעים.

שפקחיה נכלל בשבעת בתי הדינים שעבדו עבודה זרה, כדאיאת בגיטין פ"ח א', ששבעה בתי דינים עבדו ע"ז, "...ואלו הו' ירבעם בן נבט, ובעשא בן אחיה, ואחיה בן זאב, ויהוא בן נמשי, ופקח בן רמליהו"^[3], ומנחם בן גדי הוושע בן אלה, שנאמר (ירמיהו ט"ו ט'), אִמְלָלָה לִדְתָהּ הַמְּשֻׁחָה נְפֻתָהּ נְפֻשָׁה בָאָה אֲחֵיהִי, לְפִי שְׁמֵשָׁה בְּעַד יוֹמָם בּוֹשֶׁת וְחִפְרָה. אִמַר רַב אַמִּי: מֵאֵי קְרָאָה, (דברים ד' ל"ח) כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנֵים^[4].

ועינין ברש"י שם, שאחרי שפירש שאותן שבעה בתי דינים, היינו שבעה משפחות של מלכים ממלכי ישראל, כתב, "...ומלך ובנו וכן בנו וכל מלכים שמועו מזונו אחיו, קרי חד בית דיוה"כ, ולפי דבריו מבואר, שפקחיה נכלל בבית הדין של אביו, מנחם בן גדי, הנמנה כבית הדין השישי.

ושבעת בתי הדינים הללו, הם בכלל שבעת בתי האבות שנעשו רשעים, כדאיאת בדב"ר ב' כ"א, וכלהן.

שמחת מעשיהם גלו השבטים – שפקחיה נכלל במנין שבעת בתי הדינים שעבדו ע"ז, שממחת מעשיהם גלו עשרת השבטים.
שממחת שעבדו ע"ז על הדינים שעבדו ע"ז, וכדלעיל, על עשרת השבטים, כדאיאת בגיטין פ"ח א', "וא"ר יהושע בן לוי: לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה שבעה בתי דינים ע"ז, ואלו הן: ירבעם בן נבט, ובעשא בן אחיה, וואחאב בן עמרי, ויהוא בן נמשי, ופקח בן רמליהו, ומנחם בן גדי, והושע בן אלה, שנאמר (ירמיהו ט"ו ט'), אִמְלָלָה לִדְתָהּ הַשְּׂבָעָה נְפֻתָהּ בָאָה אֲחֵיהִי, לְפִי שְׁמֵשָׁה בְּעַד יוֹמָם בּוֹשֶׁת וְחִפְרָה. אִמַר רַב אַמִּי: מֵאֵי קְרָאָה (דברים ד' ל"ח) כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנִים^[5]. ועפ"י"ש שם שכתב, "בימי הושע בן אלה לול עשרת השבטים, ומהאיא שעתא קרי על חורבן, דהיינו אומללה וילדת השבעה, שילדה שבץ משפחות לוי".

ולע"פ דב"ר ב' כ"א, "אמר רבי לוי, לא גלו ישראל עד שנעשו שבעה בתי אבות רשעים, בְּנִים תרי, [ו]בְּנֵי בְנֵים תרי, [ו]נְשׁוּתָם, וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ וְנִשְׁתַּחֲוּהוּ, הרי כאן שבעה".

בדרכו הרעה של אבי הלכתי – שפקחיה הלך בדרכו הרעה של מנחם אביו, שעבד ע"ז.

שמנחם בן גדי אבי פקחיה הלך בדרך רעה, כמפורש בפסוק (מ"ב ט"ו י"ח), "ויַעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינָיו ה' לֹא סָר מֵעַל חַטָּאוֹת יַבְקָעִם בְּן נֶבֶט אֲשֶׁר הִקְטִיֵא אֶת יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמָיו".

עוד בענין ורשעותו של מנחם"^[6], עיין בהערה.

ואף פקחיה בנו הלך בדרכו הרעה, כמפורש בפסוק (שם כ"ד), "ויַעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינָיו ה' לֹא סָר מֵחַטָּאוֹת יַבְקָעִם בְּן נֶבֶט אֲשֶׁר הִקְטִיֵא אֶת יִשְׂרָאֵל".

והכמישית ממנו לא עמדה – שפקחיה לא עמד במלכותו אפילו לא חמישית משנות מלכות מנחם אביו.

שפקחיה לא עמד במלכותו אפילו לא חמישית משנות מלכות מנחם אביו, שמנחם עמד עשר שנים, וכמפורש בפסוק (מ"ב ט"ו י"ז), "בַּשָּׁנָה לְעִשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְעֹזְרִיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מֶלֶךְ מִנְחֵם בֶּן גִּדִי עַל יִשְׂרָאֵל עָשָׂר שָׁנִים שְׁמֹנֶיִם וְשָׁמֹרָק", ואילו פקחיה מלך פחות משנתיים ימים, שהם פחות מחמישית שנות מלכות אביו, וכדכתיב (שם כ"א), "בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁתָּה שָׁנָה לְעֹזְרִיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מֶלֶךְ פִּקְחִיָה בֶּן מִנְחֵם עַל יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְשׁוֹן שְׁמֹנֶה עָשָׂר יָמִים, וְכַתּוּב הַמִּגְרָשִׁים (ע"י מצור"ח), ששנתים אלו היו מקוטעות^[8], הרי שאפילו שנתיים הוא לא מלך.

אכן דבר זה ששנתיים אלו של מלכות פקחיה היו מקוטעות, צריך הבנה וביאור, שהרי הפסוק אומר, ששפעת החטול לא שפעת בחמישים לעזריה מלך יהודה, וכדלעיל, ואילו מלכותו של פקח בן רמליהו שמלך אחריו היה, בשנת חמישים ושתים לעזריה מלך יהודה, הרי שעברו שנתים במלכותו.

וביאר המצור"ח (בפסוק ל"ז), שלעולם אכן פקחיה מלך שנתיים מקוטעות, אלא שלא מן האמת פקחיה מלך (כדלעיל), עלה פקח למלך, אלא פקחיה נהרג בשנת י"א לעזריה, ורק בשנת ז'ב לעזריה מלך פקח.

נתקיים בן יבש שהיה מבלי – שכמעשה מנחם אבי פקחיה, שהרג את שלום בן יבש שהיה מבלי, ועלה ומלך במקומו, בן נתקיים בפקחיה בנו, שפקח בן רמליהו שליטו קשר עליו והרגו ומלך במקומו.

שמנחם אבי פקחיה הרג את שלום בן יבש ומלך במקומו, כמפורש בפסוק (מ"ב ט"ו י"ח), "ויַעֲלֶה מִנְחֵם בֶּן גִּדִי מִתְרַבְּצָה וַיָּבֵא שְׂמֹרֹן וְנָךְ אֶת שְׁלֹמֹן בֶּן יַבֵּשׁ שְׂמֹרֹן וַיְמַיתוּהוּ וַיִּמְלְכוּ תַחְתָּיו".

ואף לפקחיה נעשה שם, שפקח בן רמליהו שליטו קשר עליו והרגו ומלך במקומו, כמפורש י"ז בפסוק (שם כ"ה), "ויַקְשֶׁר עֲלָיו פֶּקַח בֶּן רַמְלִיָהוּ שְׁלִישׁוֹ וַיְהַבֵּה בְּשִׁמְרוֹן בְּאֶרְמוֹן בֵּית מֶלֶךְ (כתיב, קרי: המלך) אֶת אֶרְבֶּבְזָה וְאֶת הָאֶרְזָה^[9] וַעֲמוּ חֲמִשִּׁים אִישׁ מִגְּבֵי נְלָגְדִים וַיְמַיתוּהוּ וַיִּמְלְכוּ תַחְתָּיו".

וכמו שראה העניו הבבלי – שיסוד זה שסופו של פקחיה היה כמעשהו של מנחם אביו, ראה הלל הזקן שהיה עניו בבבלי.
שהלל הזקן היה עניו, כדאיאת בשבת ל' ב', "ת"ר, לעולם יהא אדם ענוותן כחלל...", ויל"ע באדר"ג פט"ו ר"ב, "ואל תהא נווח לכעוס. כיצד, מלמד שיהא עניו כחלל הזקן...", וכנהנו רבות.

וסתם הלל, הוא הלל הזקן, ונקרא כן במשנה בשיעית פ"י מ"ג, וערכין פ"ט מ"ד, ובגמ' ובחז"ל, עד אין מספר, והוא הנקרא הלל הבבלי, שעלה מבבל לארץ ישראל, וכדאיאת בפסחים ס"ו א', "תנו רבנן, הלכה זו נתעלמה מבני בתיא, פעם אחת חל ארבעה עשר להיות שבת, שחזו ולא ידעו אם פסח זוהת את השבת אם לאו, אמרו, לוי ש' ש' אדם שיועד אף פסח דוחה את השבת אם לאו. אמר, להם, אדם אחד שי' שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, שישמעני שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון, וידוע אם פסח זוהת את השבת אם לאו...",

וכן בסוכה כ' א', "...שבתחלה כשנשתכחה תורה משראלי, עלה עזרא מבבל ויסדה. חזרה ונשתכחה, עלה הלל הבבלי ויסדה..."^[10].

ויסוד זה, שסופו של פקחיה היה כמעשהו של מנחם אביו, ראה הלל הזקן, כדשיננן באבות פ"ב מ"ו, "אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים, אמר לה, על דאסתפ אספוך וסוף מסיפוי יטופוך, ובגמ' בסוכה ל"ג א'.

וכבר ביאור רבותינו שהראשונים את דבריו אלו של הלל, כיסוד שסופו של רוצח שירצה, וכפירש"י שם, "שצפה על מי המים, שחתכו את ראשו והטילוהו למים, והכיר בו שהוא רוצח"^[11], ופגעו בו כעשוי לסיסי כיצאצו – לאמר לה על דאסתפ אספוך. על שהצפת לגולות של חארים במים, אספוך, היצפוך חארים עכשיו. לטוף מסיפץ אספוך, עוד יבא יום ויצפיו גולגולתם של אלו שהרגוך^[12].

והרמב"ם שפירמ"ש שם כתב, "אמר, על שהצפת היצפו אותך, ואשר היצפוי יוצף. צרונו לומר, שאתה נהרגת מפני שהרגת וליתך, ואשר הרגך יחרג. והכוונה בזה המאמר, שמעשי הרעות שיובו בראש ועושים, כמו שאמר (משל ה' כ"ב), עֲוֹנוֹתַי לִפְדָּנוּ וכו', ואמר (תהלים ז' ט"ז), בּוֹרַךְ הוּא וכו'. ומאמר החכמים: 'במידה שאדם מודד לה, ממדד לו'. וזה רואה לעיין בכל זמן ובכל מקום, שכל מי שיעשה הרעות ויחדש מיני העוול והפחיתותיו, הוא עצמו שיהרגו נוק מאותן הרעות בןו מלך ארץ חדש, לפי שהוא ילמד עוולו שהטיעשה לו ולזולתו. וכן כל בן הממט אשר, לפי מיתחולו מופיע טוב מן הטובות, תגיע לו תועלת זה הפועל, לפי שהוא ילמד דבר שיעשה לו ולזולתו. ולשון הכתוב בזה חכם מאד, אמר (איוב ל"ד ח'), כִּי פִעַל אָדָם יִשְׁלַם לוֹ". ועל ע"ת ב'תול"ש שארץ הרבה בייחוד דברי המשנה הללו.

ובמאור שהעושה משה, בין טוב ובין רע, שסופו יבוא עליו, ואמרו חז"ל ש'קרא כרעא דאבוה, ואף שבני לא יומתו בחטא אבות, אלא דוקא שכאינם אחוזים במעשיהם, אבל אם אחוזים במעשיהם, עלליהם נאמר פקדן עול אבות על בנים, כדאיאת בבבב"ר מ"א א', ופקחיה חזק במעשי מנחם, שהרשיעו כמותו בע"ז, כמפורש בפסוקים וכלעיל, ובהירגת פקחיה על ידי שקשרו עליו קשר ומלכו במקומו, נענש על מעשי אביו שקשר על שלום בן יבש, וכדברי הרמב"ם, שהוא בא ולימד הנהגה, שעבד מורד באדונו והורגו ויושב על כסא מלכותו במקומו.

^[1] לפקחיה הרמב"ם הגדול שיהיה לו, ובאותו ארמונו היה לו אריה גדול מזהב שעמד בו
^[2] והרד"ק אור"ח כ"ב כתבו, "כ"ל במצוד"י, שארובג אריה הם של בני אדם גיבורים, ואתה היתה המנוחה על כל חבל ארובג, והשני היה גיבור עצום ששל על גבורתו וקרא אריה, ופקח קשר על פקחיה יחד עם שני הגיבורים הללו, וכן עם חמשים איש מבני גלעד, וקמו עולו והרגוהו
^[3] ובמחרי"י קריא רביא בשם ר' מנחם בר לבבו', שהיה לו למלך אביו הרגו פקח לפקחיה, עיי"ש
^[4] ויתכן ומו שהשיבתי את הראשונים לפרש דלא כרש"י, כי הוקשה להם, מה בא הנביא למדנו בו שהיה לו לפקחיה בארמונו אריה מזהב, ומה השיכות בין אריה זה לבין הרחינו על ידי שלישו, לפי כי בארז אבות ארץ
^[5] 20 במחרי"ט א"ב ח"א שם לבאה, רש"י"י דקדק לומר שהכיר בו בבעל הגולגולת שהיה רוצח, "דאם כל כן מנא ידע דעל דאסתפ אספוך, דאינא משום עבירה אחרת היה נהרג, עד"כ הראשון שברג מעשה עבירה אחרת היה. וזם ממאמר "וסוף מסיפץ יטופוך", ל"כ ידוע ששם בעל הגולגולת היה ליסיטס ארית, דא"ל"כ אינא שזה היה הגולגולת נהרג על ידי אחר בנוגע, כדאמרתינו קודם קמא דעל"ה, שהיה שנוג עמו שהרג מן הדיק"ה ממוקן שפירקא אחד כ"ו, ומיחה הלשון לא חששי כ"כ
^[6] 21 עיין בערוך לוי שבאישי ששל מלך צדריבס, אחת הרחינו, הוא המשיח, ועל כן במים, שדרך אותו רוצח היה, שאחר שהרג היה מצויץ את ההרוגים במים, ועל כן ניכר היה על ראשו שהרגו בסיפץ דין רוצח, ולאחר מכן אף חוצף ראשו במים, וכן גם יעשה אלו שהרגוהו והציפורו במים, עיי"ש

סיפור ושאלה בצינה?

אזכור אב בני המשפחה לייחוד הפנה אב פנה!

רבים הם הדברים החשובים והיסודיים בחיים, שאותם לומד כל אחד תוך כדי ימי חייו, בלא שהיה מי שילמדו. המראות שראה מאז היותו פעוט, הדברים ששמע, והרשמים שקלט, הם אלו שנותנים לו את הדרך והנתיב לימי חייו, כאשר על ידם הוא מבין ומפנים מה הם הדברים החשובים להוריו ולמשפחתו.

מי שזכה לגדול בבית של תורה, באופן טבעי הוא יחפץ לעסוק בתורה ובעמלה. המראה של אביו השש אלי לימוד התורה הקדושה בכל עת וזמן, שכל דבר אינו חשוב בעיניו כמו העמל והיגיעה בתורה, קולות שדברתו בהבנתו ובעומק עיונו, הם אלו שימשכו את ליבו בעבותות העגלה לעמלה של תורה וההתמדה בה.

גם אלו שגדלו בבית בו אבי המשפחה עמל וטורח פרנסתם, אבל כל מאווי וסדר יומו הוא סביב השעות בהן הוא הוגה בתורה ועמל בה, ובלע עת מצואו הוא מנסה לתפוס עוד קורטוב של לימוד, השתתפות בשיעור נוסף, בני המשפחה באופן טבעי יחפצו וירצו לעסוק בתורה כל ימיהם, ובודאי שהנהגתו זו מופתה את הלבבות לעסוק התורה הקדושה, במיוחד אם אף אבי המשפחה תמיד מספר לבני ביתו בהערכה עמוקה ורבה על לומדי התורה ועמליה, כשהוא מוסיף ואומר, עד כמה הוא מקנא בהם על זכיותם זו, וכל מיו הוא ממתין לזמן בו יוכל מבחינה כלכלית לעזוב את מקום עבודתו, ולהצטרף ללגיונו של מלך, לעמלי תורה ולומדיה במשך כל שעות היום, שדבריו אלו של האב, יחד עם הרוח המנשבת בבית, היא זו שתעורר בלב הילדים את אהבת התורה והרצון לעמל בתורה כל ימיהם.

לעומתם ישנם כאלו שכל ימיהם גדלו במקום הרחוק מהתורה ושמירת המצוות, הם לא שמעו מעולם על 'האבות הקדושים', על 'שמירת השבת' או 'מעמד הר סיני' וקבלת התורה, ויתכן ואף לא ראו צורת יהודי שומר תורה ומצוות במשך רוב שנותיהם הצעירות, ולא שמעו מאומה מהתורה וקיום מצוותיה. אותם אלו קיבלו והפנימו אל לבם מאורת החולין בה גדלו, מושגים אחרים של חשיבות, כאשר בעיניהם ישנה הערכה רבה לכל מיני ילודי אשה שהצליחו לפתח יותר ויותר את החלק החייתית שבהם, או למדענים ופרופסורים ואנשי הבל ורעות רוח.

כאשר אותם אלו רחוקים זוכים שה' מערה עליהם רוח טהרה ממרומים, ופוחת להם שערי אורה, וחותר להם חתירה מיוחדת עד לכסא הכבוד, ומקבלם בשמחה יתירה, כאב השש ושמח לקראת בנו שאבד לו שנים רבות, באותה עת הם עומדים בפני נסיונות קשים וקשים, לטנות ולהפוך את חוסר אורח חייהם, לחיי תורה וקיום המצוות, במיוחד שרבים מהמושגים רחוקים מהם כמחויבות קשה, אינם מוכרים להם כלל, ועליהם להתחיל ללמוד הכל מהתחלה, גם דברים שאחרים כלל לא השקיעו בלימודם, שילד קט כבר יודע אותם.

אותם אחים שהיו רחוקים והתקרבו לאבינו שבשמים, לפעמים עומדים ומתפלאים, איך יתכן ופעוט כבן ארבע יודע איזו ברכה מבטיחים על כל פרי וירק ושאר מאכלים, ואילו הם מתבלבלים בערכים בברכות בכל עת. הם לא יכולים להבין היכן יאלץ יורש עשר יודע להתפלל תפילת שבת מתוך סידור, ויודע מה לומר ומה לא לומר. וכלל אינם יכולים להאמין שישנם ילדים בבליאים אלו שכבר מסתדרים לבד אף בתפילות הימים הנוראים, בלא עזרתו הצמודה של אביהם, כאשר להם קשה להתפלל אפילו שחיות של יום רגיל, ובמיוחד לזכור מתי עומדים ומתי יושבים, באיזה מקום משתחיים ומתי כורעים, מהו הזמן בו סוגרים את העינים, ומתי פותחים, מה אומרים בקול רם ומה בלחש, היכן מכים על הלב ובאיזו עת פוסעים אחורנית, וכנהנה רבות.

אם כך הם קשייו של 'חוזר בתשובה' שיש לו חברים וידידים רבים החפצים לעוררו ולסייעו ולהדריכו בנתיבות התורה וההלכה, ופולמים עמו בכל עת וזמן, על אחת כמה וכמה קשה היא דרכו של יהודי בודד החפץ לשוב לו, ותורתו, כאשר כל חבריו וידידיו ובני משפחתו נשארו עדיין רחוקים מא' ותורתו.

על אחת כמה וכמה היתה קשה ומרה התקופה הראשונה שעברה על רגב פארמעלאנדאוונער*. רגב, הבן היחיד של המשפחה, שרוב ימיו עברו עליו ב'קיבוץ רגבי דרום', אי שם בדרום הארץ, סמוך לגבול עם 'חבל עזה', היה איש אדמה בכל מהותו וישותו, ויתכן אף נקרא כן על שם הקיבוץ מלבד את רגב הקיבוץ, עד שהיו שאמר, ששמו ממש מתאים לאישיותו, ויתכן ואף נקרא כן על שם הקיבוץ ורגבו. כאחד מבני הקיבוץ, לא פלא שהיה מנותק לחלוטין מכל דבר שבקדושה. לא זכור לו מעודו ששמע על שבת וקדושתה, על החגים הקדושים, על התורה וקיום המצוות. שלשה 'חגים' הכיר רגב, אותם 'חגים' שחגו בקיבוצים, הראשון בהם הוא החגא שבדו מליבם, בתחילת חודש אייר, השני, כחודש לאחר מכן, שנקרא בפייהם 'חג הפועלים', וכמחצית השנה לאחר מכן, היה להם 'חג' של ימים.

האמת היא ש'חגיגות' רבות אחרות עשו להם האויבים מעבר לגבול הקרוב, ובמיוחד בשנים האחרונות, בכל עת וזמן היו שומעים את ה'ב'פ'ר'ים' שהותקנו בכל בית, המכריזים 'שחר אדום' ולאחר מכן את האזעקה המייללת,

וכמה עשרות שניות לאחר מכן כבר נשמעו קולות הנפץ מה'קסאמים' הרבים שנפלו באיזורם, כאשר הנס והפלא הוא, שלמרות שהאויבים הישמעאליים צופים עליהם ומוכוונים עליהם את ה'פצמ"ר'ם, בכל זאת כמעט ולא היו נפגעים מקרב בני הקיבוץ, בדרך כלל ה'קסאמים' היו נופלים בשטחים פתוחים ו'אב' מסבים נזקים ממון. הפעם היחידה ש'קסאם' פגע והרג, היה זה בשני פועלים זרים שנפגעו אנושות ומתו, מלבד זה, עוד כמה פעמים שהיו נפגעים קלים, שנפגעו מרסיסים או הדף וגם כמה 'נפגעי חרדה'.

רגב היה יכול לסיים את חייו בין רגבי אדמת קיבוץ רגבי, בלא שהיה ממוודע כלל לה' ותורתו, אלא שככל הנראה זכות אבות עמדה לו, יחד עם תפילותיה הרבות של זקנתו, והתפללה בכל עת שבניה עניזבו את מקור המים החיים, לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים, הם ילדיהם ישובו לבארות המים החיים, ותפילה עושה מהצצה, שהועילה לנכדה לפתוח בפניו את שערי האורה, שיוכל לשוב בתשובה שלימה לה' ותורתו.

היה זה כשבנו התינוק של רגב חלה במחלה קשה, ואושפז תקופה ארוכה בבית החולים, ובאחד מן הימים אושפז בחדרו תינוק ממשפחה שומרת תורה ומצוות. המציאות של שהיה משפחת ממשכת בחדר אחד בבית החולים מביא פעמים רבות לידי קירוב לבבות, ובאחת הלילות, כששני הורי התינוקות שמורו על ילדיהם, התלגלה שיחה ביניהם, שבמהלכה הצליח ר' שלמה יידישקייטאיבערזאגער*, האב השני, לעורר בפניו כמה וכמה שאלות ומיחות על חוסר דרכו כסל למו, ולמרות מאמציו המרובים של רגב, הוא לא הצליח להסביר ולשכנע במה הוא יותר טוב מהחטול או מהכלב, ובמה הוא מתייחס משאר בעלי החיים, ומהי ההצדקה שלו להרוג עוף ולקטוע לו את חייו, כי הוא מעוניין כעת בארוחה משיבוע.

במהלך הלילות הארוכים סיפר ר' שלמה לרגב על בריאת העולם בששה ימים, שה' ברא את השמים ואת הארץ, את הימים ואת כל אשר בהם, ושבת ביום השביעי, וכדי שנזכור בכל עת שה' ברא תבל ומלואה והוא יסדם, ציוה אותנו ה' לשמור את השבת, וזו הסיבה שהשבת היא מסודות האמונה. כמו כן הוא גילה את אוננו שהעם היהודי לא התחיל אי שם לפני כמה שנים, ואבי האומה אינו חיליה אותו אשמאי שרצה לפתור את בעיית היהודים על ידי להעבירם על זעתו ודתם, שה' השיב לו כנמולו הרע, שלא שאיר אחריו זרע יהודי לפליטה, אלא אבי האומה היהודית הוא אברהם אבינו, שכבר בקטנותו החל לחקור ולהפיש אחר מי שברא את העולם, וכשה' נתגלה אליו, כבר בכל העבודה זרה ובמלכותו של נמרוד, ובעבור זאת השליכוהו לכבשן האש, ועשה ה' עמו נס ופלא, והצילו מתוככי הכבשן ומכל מי שקם עליו. והמשיך וסיפר לו, על גלות מצרים והנסים והנפלאות שעשה ה' עם עמו ישראל, ועשרת המכות ובניסי מצרים, ולאחר כל זה הגיע ובא 'מעמד הר סיני', בו נגלה ה' לעין כל חי, והכריז 'אנני ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני'.

הדברים היו מחדושים לרגב, מעולם הוא לא שמע על כך שיש מנהיג לבריאה, במיוחד התפעל מהידעה שכל יהודי יכול לפנות למלך מלכי המלכים בתפילה ובבקשה, בכל עת שיחפץ, בלא צורך לעבור דרך משרתים ומשרתים, וה' מקבל את תפילתו של כל יהודי הקורא אליו באמת. הוא סיפר לה' שלמה, שכאשר אדמה, שכל מיו הוא חי בין רגביה וממנה הוא מתפרנס, פעמים רבות שממתינים לגשמים שירוו את צמאון האדמה, שעל ידם יגדל ויצמח היבול שזרעו, אך בכל פעם מחדש אין להם מה לעשות, מלבד להתקשר בכל כמה שעות לשירות המטורולוגי, ולנסות לשמוע את ה'תחזית' לימים הקרובים, אולי יתחדש דבר מה, ובקירוב ירדו גשמים, ואילו להתפלל לה' על הגשמים, לא עלתה על דעתו מעולם ששייכת אפשרות שכזו, במיוחד שעד לאותו עת כלל לא חשב והשכיל שיש מנהיג לבריאה.

באותם ימי חורף שהיו יחידו בבית החולים, בהם שמע את דברי ר' שלמה, כבר עברו ימים רבים והגשם בושש מלבו, ושדותיו הרבים עמדו בפני סכנת התיבשות וכליון, ועל כן החליט רגב בליבו, שלמחרת בשעות עבודתו בשדה, כשרעייתו נמצאת עם התינוק בבית החולים, הוא ינסה לפנות אל ה' בתפילה ובבקשה גדולה שישלח ברכה מרובה בשדותיו. כשהיה אותו יום נעמד רגב במרכז שדותיו, ופנה אל ה' בלשונו, 'אתה ה' שבשמים, שבראת את העולם וממשיך להטיב עם ברואיך, והארת את פניך לאברהם אבי האומה, וגאלת את ישראל ממצרים, ונתת לנו את התורה, תעשה אף עמנו נסים ונפלאות, שלמרות התחזית הקודרת שלא צפויים כלל גשמים בשבוע הקרוב, תראה ותוכיח לנו שאתה שליט בעולמך, ותוריד לנו רוב גשמי ברכה ונדרה, רחמים וחיים, ותעזור לי להתקרב אליך ולשמור את מצוותיך'.

רגב עמד שעה ארוכה במרכז שדהו, כשהוא ממשך ומתפלל לה' בלשונו, וליבו עמו בתפילתו, ושפך לפני ה' שיחה ותחנונים, יחד עם הבטחה להטיב את דרכיו ולהתחיל לשמור את התורה והמצוות, ובבקשה מפלפניו ית', שיתן

לו כח ועוז להתקרב אליו, כפי שעזר וסייע לאברהם אבינו, ויקרב אותו ברחמים, למרות ריחוקו הגדול, שהרי גלוי וידוע לפניו, שכל ריחוקו הוא מחמת ש'נשבה בין אחים רחוקים וטויעים', ומעולם לא ידע דבר על יהדותו והתורה הקדושה, וכעת שהחל לדעת, הוא חפץ ורוצה לקיים ככל שידע ויכול, עד אשר יהיה יהודי המקיים את כל התורה כולה.

כשסיים רגב את תפילתו, הוא הרגיש לפתע הקלה עצומה. אמנם השמש חרפית עדיין זרחה מולו בכל הדרה, אבל הוא ידע שהוסר העול המנו העול, הלחץ והמתח של 'מה יהיה, ירד מעל כתפיו השחוחות, והם תלויות במי שאמר והיה העולם. לראשונה הרגיש הרגשת שחרור מיוחדת, היאך האמונה בבורא העולם, מביאה את האדם לרוגע ושלווה מיוחדת, שאין לו מה לפחד כלל מהעתידות, והכל תלוי בגזירתו ית'.

עוד באותו ערב סיפר רגב לה' שלמה על התפילה הראשונה והמיוחדת שהתפלל, והיאך הרגיש אחריה 'קרבן אלקים', ושהוטל ממנו העול הכבד של חששו בדבר העתיד, והכל תלוי בו ית' ש. ר' שלמה שיבחו על שזכה להגיע לדרגה מיוחדת זו בתפילתו, והגיע בפניו שזו עת רצון לקבל על עצמו שתי מצוות, האחת לקרוא 'קריאת שמע' שחריית וערבית, כשהוא מבין מהו 'הקריאת שמע', שהיא 'קבלת עול מלכות שמים', והשנית, להקפיד על המאכלים, לאכול רק דברים שהם כשרים ומותרים באכילה.

אם הקבלה הראשונה של קריאת שמע היתה יחסית קלה, הקבלה השנייה היתה קשה משואו, ראשית, הוא אינו יכול לאכול דבר ממה שהביא מביתו, הכל טרפה ונבלה, לצערו הרב, האוכל בקיבוץ הוא משיקוצים יחד עם טבל וערלה, וזה מה שננס לביתו ולפיו כל הימים, ר"ל.

לא אחד כרגב יביתו מקשיים, הוא קיבל על עצמו שמהיום והלאה הוא אינו אוכל ממתכ ביתו עד שיכשירו אותו, וירכוש לביתו רק אוכל כשר. וזמן קצר לאחר מכן, שלח לה' ה' התעוררות גדולה, שנכנס למקום מתנדב של אחד הארגונים המסייעים לחולים ולבני משפחותיהם, וסובב במחלקה עם מנות אוכל בכשרות מהודרת, וחיפש אחר אדם שישמח לקבלם. רגב שש עליהם כמצוא שלל רב, וראה בכך את יד ה' וישועתו, שהקב"ה בא לעזורו בקבלה קשה אותו קיבל על עצמו שעה קלה קודם לכן.

למחרת בבוקר, כשרעייתו באה להחליף אותו בבית החולים, הוא שמע ממנה דבר את פלא, שלמרות ה'תחזית' היבשה להשבע, במהלך הלילה ירדו גשמים רבים בתחומי הקיבוץ, ובעיקר בשדות הרבים שלהם, כאשר גשמים רבים אלו הצילו את כל היבול השנתי משדפון וכליו. כשמוע רגב את הדברים, הוא נעמד במרכז החדר, הניח ידו האחת על ראשו הגלוי, ופתח בתפילת הודיה לה' לעיניה המשתאות של רעייתו.

גשמי ברכה הללו הוו לרגב, לא רק רויה לשדותיו היבשות והצחיחות, אלא בעיקר רויה לנפשו היבשה והצחיחה מכל קורטוב של רוחניות. מאותו בוקר ואילך השתנה רגב מהקפה אל הקצה, ותוך זמן קצר עיטרה את ראשו כיפה שחורה גדולה, וציציות התבדרו מבין בגדיו, והחל לשמור את מצוות התורה ככל שידע והשכיל.

חברי הקיבוץ ראו בעין רעה את התקרבותו של רגב לה' ותורתו, ושידעו לראשו וציציותו של בגדיו היה להם כשפים וצנינים בעיניהם. היה בכך סתירה מוחלטת למסרת הקמת הקיבוץ, שהיתה לעקור את שמירת התורה והמצוות, עד שאפילו חיללו בו בריש גלי את היום הקדוש והנורא, יום הכיפורים, אשר גם הרחוקים מהיהדות מתענים בו ושומרים מעט על קדושתו.

כמוכן שכל אלו שהשכם והערב מדרים גבוהה גבוהה על סובלנות הדתית, איבדו את כל סבלנותם ויצאו כנגדו למלחמת דומה. לפתע 'ליל' של מצחיות הקיבוץ שעל חלק משדותיו, אותם אביו המנוח עיבד כבר עשרות שנים, אין אישורי זריקה. חברי הקיבוץ עבדו עבדו רבות שהיה לו זמני מנוחה רבים, ולא יצטרך לעבוד קשות בקרקעותיו, ועל כן גם בשדות האחרות 'דאגו' עבורו שלא יקבל מספיק 'מכסות גידול' כבשנים עברו. ככל שרגב ורעייתו התקדמו בהידוותם, כך הוסיפו לרודפם ולנסות לנשל אותם מכל רכושם, אך רגב ורעייתו שכבר קיבלו עליהם עול תורה ומצוות, הצליחו לחזק לעצמם את התבונה המולדת של כלל ישראל, עם קשה עורף, וככל שהרבו לרודפם, כך התחזקו עוד ועוד בשמירת התורה והמצוות.

אם עד לאותה תקופה שבה הכירו את בוראם, בכל עת בה נשמע השחר האדום והאזעקה יללה בקול, רגב ורעייתו לא ידעו מה לעשות עם עצמם, ומתוך לחץ רגב וקציצת צפרנים המתינו שילפפו 'שלושים' הכשיות הגורליות' מעת תחילת האזעקה ועד רגע הפניה, רוק ששמעו את קול הנפץ הרחוק, שבה אליהם רוחם. ממתי שהחלו להתקרב לה' ותורתו, ההתמודדות היומית עם ה'פצמ"ר'ם היתה קלה יותר, בכל עת בה נשמעה האזעקה המייללת, החלו הרגב ובני ביתו להתפלל לה' באמירת פרקי התלים המסוגלים להציל מכל מרעין ביש', ומבקשים עליהם ועל שכניהם ועל כל בית ישראל, ובעוד הם בקושי מספיקים לסיים את פרק התהילים, כבר נשמעה קול

